

Frit Norden

Frit Norden nr 1 - juni 2018

46. ÅRGANG

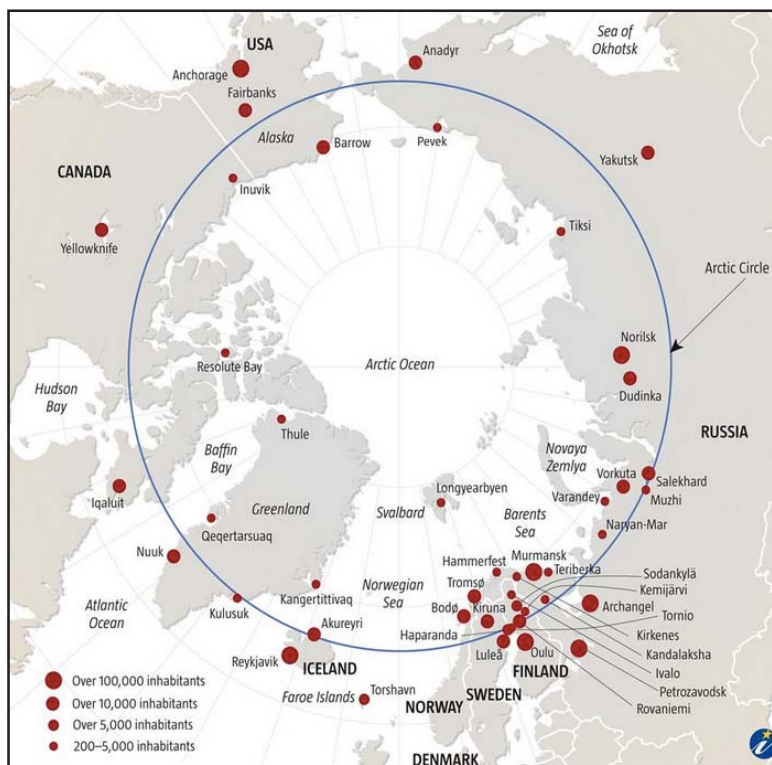
INDHOLD

side

2 Nordisk Folkerigsdag 2018

3 Nordisk fredstrejse til Rusland

6 Grønlands vej mod selvstændighed

Population centres in the north

Kortet er fundet på nettet hos Arctic Centre, University of Lapland Rovaniemi, Finland.

Kirkenæs, som er angivet på kortet, er nær stedet, hvor Folkerigsdagen 2018 afholdes.

Nordisk Folkeriksdag 2018

Neiden i Sør-Varanger

3.- 6. august

Nordisk Folkeriksdag er en nordisk festival.

Deltakere fra alle de nordiske landene kommer sammen omkring temaer om det felles nordiske. Tanken er å legge til rette for vennskap og nettverk på tvers av landegrensene i Norden.

I år vil fokus være på nordområdene, og vi har også invitert foredragsholdere og deltakere fra det nordlige Russland.

TEMA 2018:

Konflikt eller samarbeid mellom folkene i nord?

Om folk til folk samarbeid i nord, fredelig sameksistens og vennskap på tvers av grensene, samenes stilling før og nå, kultur og historie, fiskerispørsmål, distriktpolitikk med mer.

I 2015 var folkeriksdagene i Norge, 2016 i Sverige og 2017 i Danmark

Program-folder med nærmere om programmet, og praktiske opplysninger, kan hentes på fritnorden.dk/NF2018/program2018.pdf
Kontaktperson: Gunnar Ottne, gunottne@online.no

Nordisk fredsrejse til Rusland

Af Hjørdis Nielsen

Som modvægt til den senere tids oprustnings- og skræmmepropaganda arrangerede Norges Fredsråd en freds- og dialogrejse til Rusland 15.-26. maj 2018.

Initiativtagerne til rejsen var *Trine Eklund*, mangeårig fredsarbejder, og *Ingeborg Breines*, tidl. UNESCO direktør, samt visesanger *Birgitte Grimstad*.

I oplægget til turen fra Norges Fredsråd står bl.a.:

“- Hensikten med turen er å fremme fredelig sameksistens og fri utveksling av ideer og impulser over grensen med våre russiske naboer,” sier tidligere UNESCO-direktør Ingeborg Breines. - “Vi ønsker å formidle at det er mange i Norden som er imot det fiendebilde som tegnes av Russland og mot den militære opprustning som pågår i våre land. I stedet vil vi fremme fredelig interaksjon og vennskap.”

- “Vi ønsker med reisen å styrke vår forståelse og innsikt i russisk kultur og samfunn og møte vanlige russere, kunstnere, fredsarbeidere og andre likesinnede,” forteller visesanger Birgitte Grimstad.“

Der deltog 30 personer. De fleste nordmænd, men også svenskere og danskere.

Rejsen var tilrettelagt som et cruise på Volga fra Moskva til Sct. Petersburg med 2 dages ophold i hver af de nævnte byer. Undervejs var der kortere ophold i byer og på lokaliteter. Altid med meget inspirerende og oplysende indføring i det kulturelle og historiske, der knyttede sig til

Ingeborg Breines, tidl. UNESCO direktør, samt visesanger *Birgitte Grimstad*.

Foto er fra den flotte forestillingen vi havde i Russiske Ambassade 11 april, med de fire kunstnerene som blir med på turen

stedet. Dette blev formidlet af en dygtig russisk- norsk talende guide.

På rejsen var der indlagt koncerter og møder med forskellige fredsorganisationer. Her blev der spillet og sunget af Elfie Sverdrup: mongolsk strubebesang og samisk sang, Tuva Færden, der spillede norsk folkemusik på hardangerfele, et gammelt norsk strengeinstrument, samt Birgitte Grimstad, der sang fredssange. Kunstneren Runi Langum tegnede til musikken.

Musikken og kunsten forenede, når det sproglige kom til kort
Der var arrangeret besøg på en musikskole, hvor vi nød både

folkemusikken og de klassiske værker, der blev spillet for os af eleverne. Også en aften i jazzklub var der indlagt i programmet - i fredens og venskabets navn .

Som afslutning på rejsen vedtog de 30 deltagere en udtalelse, som i sin helhed bringes på næste side

Udtalelse 26.mai 2018

NABOER SOM VENNER, IKKE FIENDER!

Vi, en nordisk gruppe freds- og kulturarbeidere, er nylig tilbake fra en ti dagers freds- og dialogreise til Russland hvor vi dro med det håp å bidra til gjensidig forståelse og hindre opprustning og krig.

Vi har hatt møter med kulturinstitusjoner og de russiske avdelingene av Leger mot Atomvåpen, Pugwash og War Resisters International, the Federation of Peace and Consideration, den russiske UNESCO-kommisjonen, the Gorbachev Foundation, organisasjonen For saving the People, St. Petersburg Peace Council og Soldiers Mothers' of St. Petersburg og er overveldet over den varme mottakelsen vi fikk. De sa med rene ord at de var glade for at vi kom "med åpne og vennlige ansikt".

Vi har gledet oss over renheten og skjønnheten i Moskva, i St Petersburg og langs de gamle vannveier hvor også vikinger for i østerled. Vi har fått større kunnskap og innsikt i Russlands historie, kultur og samfunnsliv.

Nå har vi et sterkt ønske om å styrke slik kontakt, så viktig for å trygge freden. I FN - paktens ånd om å "skape fred med fredelige midler" foreslår vi til styrende organer og folk flest å:

- La fiendebilder og kaldkrigsretorikk som skaper frykt tilhøre fortiden.
- Revurdere sanksjonene mot Russland.
- Invitere president Putin og utenriksminister Lavrov for nabosamtaler i alle nordiske land slik Finland gjør.
- Redusere våre nordiske forsvarsutgifter slik Russland nå gjør. (Se Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) rapport om verdens militærutgifter 2017).
- Signere og ratifiser FNs traktat om Forbud mot Atomvåpen.
- Fremme reell og positiv kunnskap om Russland, ikke minst gjennom besøk og utvekslinger, via media og i politiske samtaler.
- Styrke nordisk-russisk folk til folk samarbeid politisk, praktisk og økonomisk.

Grønlands vej mod selvstændighed

Af Anders Kock

Hvor selvstændigt ønsker Grønland at være - i forhold til Danmark, til det danske rigsfællesskab, og i forhold til EU og den øvrige verden?

Der er en fortløbende debat om dette i det grønlandske samfund.

Selvstændighed har to aspekter: den politiske og den økonomiske selvstændighed; de to aspekter hænger uløseligt sammen.

På Frit Nordens Visions-seminar gav Mininnguaq Kleist sit bud på hvor sagene står nu. (Forholdet til EU, og Grønlands exit fra EU i 1985 omtales i bladet Frit Norden nr. 2, 2017)

Følgende forsøg på et overblik over debatten om Grønlands forhold til Danmark, er også i nogen grad baseret på Kleists fremstilling.

Selvstyreloven, 2009

Grønlands tid som koloni fik en ende i 1953, hvor landet formelt blev et amt i Danmark, indtil det i 1979 fik *Hjemmestyre*. Men siden 2009 har forholdet mellem Grønland og den øvrige del af Rigsfællesskabet (Færøerne og Danmark) været defineret ved "Lov om Grønlands *Selvstyre*", vedtaget i det danske Folketing, og ved folkeafstemning i Grønland. Selvstyreloven anerkender det grønlandske folk som et eget folk i henhold til Folkeretten; denne folkeretlige status er en betingelse i international ret for en fuld selvstændighed og ny statsdannelse. Denne ret er der også taget højde for i Selvstyrelovens § 21, der begynder

"Beslutning om Grønlands selvstændighed træffes af det grønlandske folk."

Sådan en evt. beslutning træffes ikke fra den ene dag til den anden. Som et led i processen nedsatte det grønlandske landssting og landsstyre i april 2017 en forfatningskommission.

Forfatningskommissionen

Det bliver første gang Grønland skal gennemgå en demokratisk

Mininnguaq Kleist er chef for den grønlandske repræsentation ved EU. Citaterne af Kleist er Anders Kock's notater fra Kleists (mundtlige) bidrag til Visionsseminar/Nordisk Folkerigsdag 2017 i Bagsværd, og kan være behæftet med unøjagtig gengivelse.

som nødvendigvis må rejses i den sammenhæng. Det drejer sig f.eks. om spørgsmål som sprog, statsborgerskab, ejendomsret over land.

Kommissionen skal have færdiggjort sit arbejde om 2-3-4 år. Det er op til kommissionen at afgøre hvor vidt udkastet skal gå, i retning af selvstændighed, statsdannelse. Der skal også en folkeafstemning til, og måske også folkeafstemninger om nogen af de dybe spørgsmål på de enkelte områder.

Iflg. Mininnguaq Kleist:

“Vi kommer til at tage nogen debatter i de kommende år, og se, hvor langt vi kommer i relation til selvstændighed, statsdannelse,

Det er en proces, der kommer til at tage nogen år. Jeg tror 10, 20 eller 25 år. Siden Færøerne startede deres forfatningsproces, er der gået 10-15 år. Det tager sin tid, og det skal det også gøre.”

Hvordan skal relationen til Danmark være? I bemærkningerne til den selvstyrelov som findes i dag, nævnes en mulighed for noget, som hedder “Free Association”. Det er en form for associering, som nogen tidligere

forfatningsproces, hvor folket tages med på råd.

Forfatningskommissionen skal gå i gang med større debatter,

re kolonier har i forhold til den tidligere kolonimagt; det er en traktat mellem de to stater, - en form for aftale, der er beskrevet i Folkeretten og er anerkendt af FN. Der er tre fuldgyltige medlemmer af FN, som er i "Free Association" med USA, bl.a. Marshall Øerne, som har et folketal sammenligneligt med Grønlands.

Kleist: *"Det er ikke et perfekt forhold, men de elementer i aftalen som er knap så gode, behøver man jo ikke at kopiere, men kan tilpasse dem efter vore egne forhold. For Grønland er vores klima, geografi, sikker-hedspolitik en udfordring. Island har jo heller ikke noget militær (men er medlem af NATO)."*

Den grønlandsk/danske forfatter og debattør Nauja Lyngø ønsker derimod, frem for en ny statsdannelse, at forstærke Rigsfællesskabet, og ser gerne, at Danmark følger det britiske eksempel med en Brexit-lignende folkeafstemning i Danmark om det danske EU-medlemskab - et medlemskab, som Grønland og Færøerne forlængst har fravalgt [1].

Spørgsmålet om ejendomsret til land kommer sikkert også op i forfatningsmæssig sammenhæng.

Kleist: *"Man har ikke privat ejendomsret til land i Grønland; der er det kollektiv ejendomsret, vi har. Hvis du f.eks. bygger et hus, har du brugsret; du må gerne bygge et hus og tage brug af den grund, du har fået tildelt, og så kan du bygge et hegn af en vis størrelse, eller lave en have, hvis man vil det; men du ejer det ikke; du kan ikke sælge den. Det er også en ting man skal huske på, når der kommer nogen en gang imellem og maler Fanden på væggen i relation til multinationale selskaber, der vil komme og overtage det hele. For det kan de rent faktisk ikke, fordi de ikke bare kan opkøbe land. Vi vil hele tiden komme til at have det. Det er en debat vi kommer til at tage i forfatnings-sammenhæng, og*

[1] Dette synspunkt gav Nauja Lyngø bl.a. udtryk for i sit bidrag til TEAM-konference op til Brexit-afstemningen, cf. <https://www.youtube.com/watch?v=Q70dYkp4bKg>

det bliver spændende at komme til at følge.

Personlig tror jeg, at jeg er for, at vi beholder den kollektive ejendomsret dér.”

Der vil også i forfatningskommissionens arbejde komme nogen diskussioner om sprog. Det kan godt være følelsesladet. Nogen på Grønland taler ikke dansk, og nogen taler ikke grønlandsk; hvordan skal det problem håndteres? Der er nogen positioner i det offentlige, hvor det vil være nødvendigt at man taler begge sprog.

Kleist: *“Det er et spørgsmål, som er blevet løst andre steder i verden; vi behøver ikke at opfinde den dybe tallerken.”*

Økonomisk selvstændighed

Sideløbende, i den økonomiske realitets verden, er bestræbelserne på den gradvise opbygning af en selvstændig økonomi, - en økonomi, der ikke er afhængig af bloktilskuddet fra den danske stat. Bloktilskuddet udgør i øjeblikket 55% af det offentlige budget. Udover fiskeriet er det især udvikling af

minedriften og af turismen, der menes at kunne frigøre den grønlandske økonomi fra bloktilskuddet. Udbygning af minedriften har nogen kontroversielle aspekter, f.eks. i forhold til uran, der uundgåeligt vil være et biprodukt ved udvinding af de såkaldte “sjældne jordarter”. Det er en længere historie, som jeg ikke tør komme ind på her.

Turisme og infrastruktur

For turismen er der en del i forhold til infrastrukturen, der skal udvikles, for også at gøre det billigere at komme til Grønland.

Kleist: *“Der har vi nogen projekter i forhold til lufthavne. I Nuuk og Illulissat et det de eksisterende landingsbaner, der skal forlænges og gøres større, sådan at vi kan have direkte forbindelser til mere effektive og større flytyper, og så er der et projekt med en helt ny lufthavn i Qaqortoq [Julianehåb]. Vores infrastruktur, i hvert fald for flytrafikken, er jo p.t. en smule indrettet efter de baser, som amerikanerne efterlod sig, nede i Narsasuaq, og i Kangerlussuaq [Søndre Strømfjord], og de ligger jo isoleret set i forhold til de byer, og hvor folk bor. De er*

blevet til byer i sig selv efterfølgende, for vi har jo overtaget dem, og de bliver kørt af os selv nu. Men det er klart, at det ikke er holdbart, at vores hovedlufthavn ligger 50 minutters flyvetid i en propel-flyver fra hovedstaden, det dur jo ikke, - tilsvarende for andre byer. Vi har jo brug for en mere direkte adgang for at få nogen af de fordyrende led væk. Der er vi så kommet i gang med disse projekter, og det tager en tre-fire-fem år, før de er færdiglavet. Der er noget finansiering, der skal på plads, og vi har allerede noget af det. Og så skal vi ud at låne. Men der har Grønland en god kreditværdighed. Vi har ikke været ude at tage store lån, og de lån, vi har taget tidligere, dem har vi passet.

Geopolitik

Men både for udbygningen af minedriften og udbygningen af infrastrukturen (lufthavne) kan der spores modsætninger mellem grønlandske og danske interesser; det er modsætninger, som ikke mindst kan spores tilbage til geopolitik, stormagters modstridende interesser. Danmark har udvist stor

bekymring på Grønlands vegne, når f.eks. kinesiske investeringer i Grønland er på tapetet. Danmark er ikke en stormagt, men har de senere år meget været forlænget arm for den stormagt, der kalder sig "det internationale samfund", læs: USA.

"En kinesisk entreprenør er med i udbuddet om stort anlagt lufthavnsprojekt i Grønland. Derfor advarer den danske statsminister fornylig det grønlandske selvstyre: "Afhængigt af valg af eksterne samarbejdspartnere kan det medføre udenrigspolitiske konsekvenser" ."
(*Altinet*, 28/5 2018).

"Statsminister Lars Løkke Rasmussen forhindrede i 2016 også, at [det kinesiske mineselskab] General Nice fik lejlighed til at købe den nedlagte flådestation ved Grønnedal i Sydgrønland. Forsvaret fandt i al hast nye behov for de frønnede barakker, og pludselig var stationen ikke længere til salg."
(*Weekendavisen* 6. april 2018).

Grønlands binding til Danmark i udenrigspolitisk henseende betyder et minus i Grønlands

økonomiske muligheder. Grønlands interesse er, at de udenlandske interesser balancerer hinanden.

Kleist: *“Grønland vil som selvstændigt land også samarbejde med USA. Der er masser af interesser relateret til Grønland, ikke bare USA; EU har interesser, de Nordiske lande, Canada; der er australske mineselskaber, og franske og kinesiske interesser; og islandske og norske. Så det er svært at gå ind i Grønland og overtage det hele, uden at træde en masse andre stater over tæerne. Grønland er ikke truende, men rimeligt samarbejdsvillige, hvis man bare overholder nogle standarder, - miljøstandarder osv, og respekterer retssikkerhed. Der er ingen grund til at skabe sig fjender.”*

Grønland selv er derfor meget afhængig af, at Arktis, herunder Grønland, holdes fri af de koldkrigs-lignende konflikter, der er fremelsket de sidste par år. Heldigvis synes det også at være et ønske i f.eks. Arktisk Råd og de arktiske kyststater, jvf. den nyligt afholdte topmøde på 10-års dagen for Ilulissat-

erklæringen. Og iflg. Henrik Dam-Kristensen (fhv. formand for Nordisk Råd): *“Vores førsteprioritet i Arktis skal være at fastholde regionen som et lavspændings-område, forebygge konflikter og undgå militær oprustning.”*

Anders Kock, juni 2018

Kolofon:

Dette nummer af
Frit Norden
er redigeret af Anders Kock
(ansv.)

Bladet udkommer primært på
netadressen
<http://www.FritNorden.dk>
og er fælles medlemsblad for
Frit Norden Danmark,
Fritt Norden Norge og
Fritt Norden Sverige

*Mangfoldiggørelse er tilladt med
tydelig kildeangivelse*

På hjemmesiden under
fanen 'KONTAKT' kan du

- melde dig ind i
foreningen
Frit Norden DK
- tilmelde dig vores
mail liste
- eller sende et
støttebidrag

Bank reg.nr. 1551
Konto nr. 317 7920

Gør noget for et

Frit Norden

Nærmere oplysninger hos
formændene:

Frit Norden Danmark

Jesper Morville
Christianshvidevej 3, 1. sal
DK-2920 Charlottenlund
JesperMorville@mail.dk

Fritt Norden Norge

Knut Vadla
Randøy Ring 157
N-4130 Hjelmeland
kvadl@online.no

Fritt Norden Sverige

Gunilla Winberg
Bastugatan 37
S-11825 Stockholm
rigun@comhem.se